

ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ З КУРСУ «МЕТОДИКА ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ»

У статті обґрунтовано важливу роль самостійної роботи студентів з курсу “Методика фізичного виховання дітей дошкільного віку” з метою формування в останніх практичних умінь і навичок самоосвіти, самостійної розумової праці, що є важливим фактором розвитку й формування творчого відношення студентів до майбутньої професійної діяльності в дошкільному навчальному закладі. Розкрито мету і завдання самостійної роботи, а також, зміст за темами навчальної дисципліни. В умовах модернізації й реформування системи вищої освіти України, а також підвищенні кваліфікаційних вимог до фахівців різних галузей знань зростає потреба в пошуку різноманітних форм роботи, що дозволяють формувати в майбутніх спеціалістів прагнення до самоосвіти й самовдосконалення, розвивати креативне (стратегічне) мислення, бажання до активного пізнання й творчого оновлення здобутих знань, а також вміння «реактивного» (миттєвого) перетворення й коригування власної професійної діяльності. Однією з прогресивних форм роботи у вузі є самостійна робота студентів. Теоретико-методологічні основи організації самостійної роботи студентів вищих навчальних закладів висвітлено в працях учених (А. Алексюк, Ю. Бабанський, В. Безпалько, Я. Болюбаш, С. Вітвицька, В. Галузинський, А. Глузман, І. Зязюн, М. Євтух, В. Козаков, П. Підкасистий та ін.). Науковцями вивчено потенційні можливості самостійної роботи, розкрито особливості організації самостійної роботи студентів в умовах кредитно-модульної системи навчання, запропоновано технології самостійної роботи в процесі фахової підготовки тощо.

Ключові слова: фізичне виховання дітей дошкільного віку, самостійна робота, завдання самостійної роботи, форми самостійної роботи, зміст самостійної роботи, умови організації самостійної роботи, розумова праця, творче мислення.

В статье обоснована роль самостоятельной работы студентов с курса “Методика физического воспитания детей дошкольного возраста” с целью формирования в последних практических умений и навыков самообразования, самостоятельной умственной деятельности, что является важным фактором развития и формирования творческого отношения студентов к будущей профессиональной деятельности в дошкольном образовательном учреждении. Раскрыты цель и задачи самостоятельной работы, а также, содержание по темам учебной дисциплины. В условиях модернизации и реформирования системы высшего образования Украины, а также повышения квалификационных требований к специалистам различных отраслей знаний возрастает потребность в поиске различных форм работы, позволяющих формировать у будущих специалистов стремление к самообразованию и самосовершенствованию, развивать креативное (стратегическое) мышление, желание к активному познанию и творческому обновлению полученных знаний, а также умению «реактивного» (мгновенного) преобразования и корректировки собственной профессиональной деятельности. Одной из прогрессивных форм работы в вузе является самостоятельная работа студентов. Теоретико-методологические основы организации самостоятельной работы студентов высших учебных заведений освещены в трудах ученых (А. Алексюк, Ю. Бабанский, В. Беспалько, Я. Болюбаш, С. Витвицкая, В. Галузинский, А. Глузман, И. Зязюн, М. Евтух, В. Казаков, П. Подкасистый и др.). Учеными изучены потенциальные возможности самостоятельной работы, раскрыты особенности организации самостоятельной работы студентов в условиях кредитно-модульной системы обучения, предложены технологии самостоятельной работы в процессе профессиональной подготовки.

Ключевые слова: физическое воспитание детей дошкольного возраста, самостоятельная работа, задачи самостоятельной работы, формы самостоятельной работы, содержание самостоятельной работы, условия организации самостоятельной работы, умственная работа, творческое мышление.

In the article is substantiated the role of students self-work in studying the course of «Methodology of physical education of the preschool children » with the purpose of shaping practical abilities and skills of self-education, self-knowledge work, which is the important factor of the development and formation of creative attitude of students to future professional activity in the preschool educational establishment. The aim, tasks, maintenance, kinds and forms of independent work, are exposed. In the conditions of modernisation and reformation of the system of higher education in Ukraine, and also increasing of qualification requirements to the specialists of different areas of knowledge grows a requirement in search of various forms of works which allow to form in future specialists aspiring to self-education and self-perfection, develop creative (strategic) thought, desire to active cognition and creative updating of the obtained (present) knowledge, and also the ability of «reactive» (instantaneous) transformation and adjustment of the own professional activity. One of the progressive forms of work in higher school is an independent work of students.

Theoretic and methodological bases of higher school students' organization of self-work are highlighted in works of scientists (A. Aleksiuk, Yu. Babanskyi, V. Bezpalko, Ya. Boliubash, S. Vitvytska, V. Haluzynskyi, A. Hluzman, I. Ziazun, M. Yevtikh, V. Kozakov, P. Pidkasytyi and others). The researchers studied the potential possibilities of independent work, revealed the features of independent work of students organization in the conditions of the credit-module system of education, offered the independent work technologies in the process of professional preparation.

***Key words:** physical education of children of the preschool age, self-work, tasks of self-work, forms of self-work, maintenance of self-work, terms of self-work organization, mental work, creative thought.*

Постановка проблеми. В умовах модернізації й реформування системи вищої освіти України, а також підвищенні кваліфікаційних вимог до фахівців різних галузей знань зростає потреба в пошуку різноманітних форм роботи, що дозволяють формувати в майбутніх спеціалістів прагнення до самоосвіти й самовдосконалення, розвивати креативне (стратегічне) мислення, бажання до активного пізнання й творчого оновлення здобутих знань, а також вміння «реактивного» (миттєвого) перетворення й коригування власної професійної діяльності. Однією з прогресивних форм роботи у вузі є самостійна робота студентів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретико-методологічні основи організації самостійної роботи студентів вищих навчальних закладів висвітлено в працях учених (А. Алексюк, Ю. Бабанський, В. Безпалько, Я. Болюбаш, С. Вітвицька, В. Галузинський, А. Глузман, І. Зязун, М. Євтух, В. Козаков, П. Підкасистий та ін.). Науковцями вивчено потенційні можливості самостійної роботи, розкрито особливості організації самостійної роботи студентів в умовах кредитно-модульної системи навчання, запропоновано технології самостійної роботи в процесі фахової підготовки тощо.

Мета статті полягає в обґрунтуванні важливої ролі самостійної роботи студентів з курсу «Методика фізичного виховання дітей дошкільного віку» для формування в останніх практичних умінь і навичок самоосвіти, самостійної розумової праці; розкритті мети і завдань самостійної роботи, а також змісту за темами навчальної дисципліни.

Виклад основного матеріалу. Самостійна робота – це форма організації освітнього процесу у ВНЗ, що є основним засобом оволодіння студентами навчальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових навчальних занять.

Мета самостійної роботи двоєдина: 1) формування самостійності як важливої риси особистості, без якої неможлива діяльність вихователя; 2) засвоєння систематизованих знань, формування в студентів професійних умінь і навичок реалізації фізичного виховання дошкільників в умовах ДНЗ.

Завдання самостійної роботи студентів з курсу «Методика фізичного виховання дітей дошкільного віку»: 1. Закріплення знань студентів з методики фізичного виховання дошкільників. 2. Формування у майбутніх фахівців гностичних, проєктивно-конструктивних, комунікативних, фахово-методичних, спеціальних, творчих умінь та вмінь самовдосконалення. 3. Розвиток у студентів умінь творчої й самостійної розумової праці. 4. Формування в студентів умінь працювати з науковою, навчально-методичною літературою, а також з Інтернет-інформацією з актуальних проблем фізичного виховання дітей дошкільного віку. 5. Формування в майбутніх спеціалістів (вихователів, інструкторів з фізичного виховання дошкільників) умінь аналізувати, узагальнювати та інтерпретувати науково-методичну інформацію з метою її використання в професійній діяльності. 6. Виховання у студентів любові до майбутньої професійної діяльності.

Зміст самостійної роботи з методики фізичного виховання дошкільників забезпечується робочою програмою навчального курсу; методичними рекомендаціями, спрямованими на організацію й корекцію роботи студентів, удосконалення її якості; засобами самоконтролю (тести, пакети контрольних завдань, питання та завдання для самоконтролю).

Пропонуємо зміст самостійної роботи студентів з методики фізичного виховання дітей дошкільного віку за темами.

Предмет теорії і методики фізичного виховання дітей дошкільного віку. Становлення системи фізичного виховання дітей дошкільного віку

1. Підготувати реферати на теми:

– «Актуальні проблеми фізичного виховання дітей дошкільного віку в працях педагогів минулого (Я. Коменський, Й. Песталоцці, Ж. Руссо, П. Лесгафт, Є. Аркін, К. Ушинський, С. Русова, А. Макаренко, В. Сухомлинський)».

– «Зарубіжні системи фізичного виховання дитини (особливості здійснення фізичного виховання дітей у Спарті, Афінах, Римській імперії)»; «Погляди Аристотеля, Платона, Гіппократа на фізичний розвиток і фізичне виховання дітей».

2. Зробити виписки з творів вітчизняних та зарубіжних педагогів про значення фізичного виховання для розвитку дитини.

Характеристика завдань і засобів фізичного виховання дітей дошкільного віку

1. Здійснити порівняльний аналіз змісту програм («Я у Світі», «Малятко», «Дитина», «Дитина в дошкільні роки») щодо вирішення завдань фізичного виховання дітей дошкільного віку.

2. Обґрунтувати власне бачення завдань фізичного виховання дошкільників на сучасному етапі.

3. Підготувати доповідь на тему: «Нетрадиційні засоби фізичного виховання дітей дошкільного віку».

Загальні основи навчання й розвитку дошкільників у процесі фізичного виховання. Особливості розвитку моторики дітей від народження до 6-ти років

1. Обґрунтувати взаємозв'язок розумового, морального, естетичного й трудового виховання у процесі занять з фізичної культури.

2. Підібрати комплекс фізичних вправ на розвиток у дошкільників фізичних якостей (для кожної вікової групи).

Гімнастика в системі фізичного виховання

1. Підготувати реферат на тему: «Історія розвитку й становлення гімнастики».

2. Оформити словник основних термінів до теми: **«вихідне положення», «стійки з прямим ногами»** (основна стійка; стійка ноги зімкнуті; стійка ноги злегка розставлені; стійка ноги нарізно; стійка ноги на ширині плеч; стійка ноги нахрест); **«стійки з зігнутими ногами»** (стійка на колінах; стійка на правому (лівому) коліні).

3. Відпрацювати техніку виконання стійок, сидінь, присідань та напівприсідань.

Методика навчання дошкільників основних рухів

1. Проаналізувати програми з фізичного виховання в дошкільному навчальному закладі з розділу «Основні рухи».

2. Описати техніку виконання основних рухів: ходьба, біг, стрибок у довжину з місця, стрибок у довжину з розбігу, стрибок у висоту з місця, стрибок у висоту з розбігу, метання предметів на дальність у ціль, лазіння.

3. Підібрати комплекс фізичних вправ (рухливі ігри, ігрові вправи) на розвиток у дошкільників основних рухів.

4. Продовжити заповнення словника гімнастичної термінології **«сидіння», «сидіння з прямими ногами»** (сидіння «на підлозі»; сидіння ноги нарізно; сидіння під кутом; сидіння під кутом ноги нарізно; сидіння зігнувшись); **«сидіння із зігнутими ногами»** (сидіння на п'ятках; сидіння на лівій (правій) п'яті; сидіння «по-турецьки»); **«присідання»** (присідання на всю стопу; напівприсідання; напівприсідання з нахилом; присідання (напівприсідання) на правій (лівій) нозі).

5. Відпрацювати техніку виконання основних рухів та випадів.

Методика навчання дошкільників загальнорозвивальних вправ

1. Занотувати правила запису загальнорозвивальних вправ.

2. Підібрати комплекси загальнорозвивальних вправ для різних вікових груп.

3. Підготувати доповідь на тему: «Плоскостопість. Причини виникнення і профілактика».

4. Підібрати комплекс вправ щодо профілактики плоскостопості.

5. Підготувати доповідь на тему: «Порушення постави. Лордоз. Кіфоз. Сколіоз. Причини їх виникнення».

6. Підібрати комплекс вправ на формування правильної постави.

7. Підібрати загальнорозвивальні вправи для дітей із відхиленнями в стані здоров'я (порушення зору, постави, недорозвинене мовлення тощо).

8. Продовжити заповнення словника гімнастичної термінології «*випад*», «*упор*» (випад правою (лівою) ногою; глибокий випад правою (лівою) ногою; випад вправо (вліво); випад вправо (вліво) з нахилом; упор присів; упор на колінах; упор на правому (лівому) коліні; упор лежачи; упор лежачи кільцем; упор лежачи напівкільцем.

9. Відпрацювати техніку виконання основних рухів та випадів.

**Методика навчання дошкільників
стройових вправ**

1. Записати правила подачі команд і розпоряджень.

Заповнити таблицю:

<i>Стройові вправи</i>	<i>Команди й розпорядження</i>
Шиккування	
У колону по одному	
Парами	
В одну шеренгу	
У коло	
Урозсіп	
Перешиковування	
Із колони по одному в колону по два на місці	
Із колони по одному в колону по три, чотири	
Зворотнє перешиковування із колони по чотири в колону по одному	
Із однієї шеренги у дві на місці	
Із шеренги в коло	
Поворот направо переступанням на місці	
Поворот стрибком	
Змикання й розмикання	
Змикання в колоні	
Розмикання від середини вліво, вправо	
Змикання приставними кроками	
Розмикання в колі	
Змикання в колі	

2. Підібрати стройові вправи для дітей різних вікових груп.

Рухливі ігри. Методика проведення рухливих ігор в різних вікових групах

1. Підготувати конспекти сюжетних та безсюжетних рухливих ігор для дітей молодшого, середнього та старшого дошкільного віку.

2. Підібрати й спланувати рухливі ігри в режимі дня на тиждень для дітей молодшого, середнього та старшого дошкільного віку.

3. Підібрати комплекс українських народних ігор для дітей різних вікових груп.

4. Розробити сценарій свята «Проводи зими», «Весна-красна», «Осінь золота» з використанням народних ігор.

5. Підготувати доповідь на тему: «Розвиток творчості дітей в рухливих іграх».

6. Продовжити заповнення словника гімнастичної термінології **«нахили»** (нахил; нахил прогнувшись; нахил із обхватом; нахил назад; нахил управо (вліво); нахил у широкій стійці прямим тулубом).

7. Відпрацювати техніку виконання основних рухів та випадів.

Навчання дошкільників елементам спортивних ігор

1. Здійснити аналіз програмових вимог щодо навчання старших дошкільників елементам спортивних ігор.

2. Розробити план-конспект проведення спортивної гри на повітрі (гра на вибір).

3. Продовжити заповнення словника гімнастичної термінології **«вихідні положення лежачи»** (лежачи на спині; на животі (грудях); лежачи на животі прогнувшись; лежачи на животі кільцем; лежачи на правому (лівому) боці).

4. Відпрацювати та продемонструвати техніку виконання основних рухів та випадів.

Методика навчання дошкільників спортивних вправ

1. Здійснити аналіз програмових вимог щодо навчання дошкільників спортивних вправ.

2. Підібрати конспекти ігор, ігор-естафет, ігрових вправ з метою навчання дошкільників спортивних вправ.

3. Написати конспекти проведення спортивних вправ на повітрі (для кожної вікової групи).

4. Продовжити заповнення словника гімнастичної термінології **«напряму руху ніг»** (виставлення ноги на носок; виставлення ноги на всю стопу (на повний крок); крок із перенесенням ваги тіла на виставлену ногу).

5. Відпрацювати та продемонструвати техніку виконання основних рухів та випадів.

Фізичне виховання дітей раннього віку

1. Здійснити аналіз програмових вимог щодо охорони життя й зміцнення здоров'я дітей раннього віку (режим, сон, підйом і годування, загартовування, розвиток основних рухів, загальнорозвивальні вправи, виховання культурно-гігієнічних навичок, рухливі ігри та ігрові вправи).

2. Здійснити добірку рухливих ігор та ігрових вправ з метою фізичного виховання дітей раннього віку.

3. Продовжити заповнення словника гімнастичної термінології **«положення рук та рухи ними»** (руки вниз; руки вперед; руки вверх; руки в сторони; руки на пояс; руки назад; руки на стегнах; руки перед грудьми; руки за голову; руки над головою; руки до плечей; руки за спину).

Заняття з фізичної культури – основна форма роботи з фізичного виховання дітей у ДНЗ

1. Написати реферат на тему: «Підготовка дошкільників до виконання обов'язків чергових на фізкультурних заняттях».
2. Підготувати доповідь на тему: «Особливості проведення фізкультурних занять на повітрі».
3. Розробити конспекти фізкультурних занять у приміщенні для дітей молодшого, середнього та старшого дошкільного віку.
4. Розробити конспект сюжетного фізкультурного заняття у спортивній залі для молодших дошкільників.
5. Розробити конспект ігрового фізкультурного заняття на свіжому повітрі для дітей старшого дошкільного віку.
6. Написати конспекти фізкультурних занять на свіжому повітрі для дітей молодшого, середнього та старшого дошкільного віку.
7. Скласти перспективний план-графік розподілу програмного матеріалу із засвоєння основних рухів на фізкультурних заняттях на один місяць (вікова група – на вибір).
8. Продовжити заповнення словника гімнастичної термінології **«рухи руками та ногами»** (одночасні; почергові; послідовні).

Фізкультурно-оздоровча робота в повсякденному житті

1. Написати конспекти ранкової гімнастики для дітей молодшої, середньої та старшої групи дитячого садка.
2. Розробити сюжетний комплекс ранкової гімнастики для молодших дошкільників.
3. Розробити комплекс ранкової гімнастики з використанням предметів для дітей середньої групи.
4. Розробити комплекс гігієнічної гімнастики після денного сну для кожної вікової групи.
5. Підібрати фізкультхвилинки для дітей молодшої, середньої та старшої групи дитячого садка.
6. Розробити конспекти фізкультурних розваг для дітей молодшого, середнього та старшого дошкільного віку.
7. Розробити конспекти фізкультурних свят для дітей молодшого, середнього та старшого дошкільного віку.
8. Запропонувати план проведення Дня здоров'я для старших дошкільників (у зимовий, весняний, літній, осінній періоди).
9. Розробити конспекти туристичних прогулянок для дітей молодшого, середнього та старшого дошкільного віку.

Планування змісту, форм та облік роботи з фізичного виховання дітей дошкільного віку в ДНЗ

1. Розробити план-конспект фізкультурного заняття у приміщенні для дітей молодшого, середнього та старшого дошкільного віку.
2. Написати план-конспект фізкультурного заняття на повітрі для дітей молодшого, середнього та старшого дошкільного віку.

3. Розробити перспективний план роботи з фізичного виховання дітей різних вікових груп.
4. Розробити календарний план роботи з фізичного виховання дітей різних вікових груп.
5. Підготувати план роботи з батьками з питань фізичного виховання дітей дошкільного віку.
6. Підготувати орієнтовну тематику доповідей з фізичного виховання дошкільників на педрадах.

Методичне керівництво системою фізичного виховання дітей дошкільного віку в ДНЗ

1. Розробити тематику консультацій методиста з вихователями щодо здійснення фізичного виховання дошкільників.
2. Розробити план проведення методистом семінару-практикуму з вихователями ДНЗ щодо фізичного виховання дошкільників (тема і вікова група – за вибором).
3. Підібрати добірку навчально-методичної літератури з фізичного виховання дошкільників.
4. Підготувати бібліографію передового педагогічного досвіду щодо фізичного виховання дошкільників. Підготувати доповідь для ознайомлення колег-студентів з передовим педагогічним досвідом (на вибір).
5. Схематично зобразити ігровий майданчик із фізкультурним обладнанням.

Контроль за організацією фізичного виховання дошкільників у ДНЗ

1. Написати план поточного контролю з фізичного виховання дітей різновікових груп.
2. Підібрати методики обстеження психофізіологічних якостей дошкільників (вимірювання сили, швидкісно-силових якостей, швидкості, витривалості, спритності, гнучкості).

Взаємодія ДНЗ і сім'ї з фізичного виховання дітей раннього та дошкільного віку

1. Розробити питання для консультацій з батьками щодо фізичного виховання дітей.
2. Підготувати доповідь на батьківських зборах щодо фізичного виховання дошкільників (тема за вибором).
3. Розробити орієнтовну тематику доповідей з фізичного виховання дошкільників на батьківських зборах (вікова група – за вибором).
4. Підготувати папки-пересувки та ширми для батьків з актуальних проблем фізичного виховання дошкільників.

Висновки. Запропоновані види самостійної роботи з курсу «Методика фізичного виховання дітей дошкільного віку», на нашу думку, сприятимуть зміцненню професійних знань студентів, більш глибокому вивченню предмета, оволодінню професійними вміннями й навичками,

пов'язаними з плануванням, організацією й реалізацією змісту фізичного виховання дошкільників як в умовах ДНЗ, так і в умовах сім'ї; розвитку в студентів самостійності, пізнавальної активності, креативного мислення й у цілому зростанню захопленості обраної професії.

ЛІТЕРАТУРА

- Вільчковський, 2004* – Вільчковський Е. С. Теорія і методика фізичного виховання дітей дошкільного віку / Е. С. Вільчковський, О. І. Курок. – Суми : Університетська книга, 2004. – 428 с.
- Загородня, 2011* – Загородня Л. П. Фізичне виховання дітей дошкільного віку / Л. П. Загородня, С. А. Титаренко, Г. П. Барсуковська. – Суми : Університетська книга, 2011. – 272 с.
- Степаненкова, 2001* – Степаненкова Э. Я. Теория и методика физического воспитания и развития ребёнка / Э. Я. Степаненкова. – М. : Академия, 2001. – 368 с.

REFERENCES

- Vilchkovskij, 2004. – Teorija i metodika fizichnogo vihovannja ditej doshkilnogo viku / E. S. Vilchkovskij, O. I. Kurok. Sumi: Universitetska kniga. – 428 s.
- Zagorodnja, 2011. – Fizichne vihovannja ditej doshkil'nogo viku / L. P. Zagorodnja, S. A. Titarenko, G. P. Barsukovska. Sumi: Universitets'ka kniga. – 272 s.
- Stepanenkova, 2001. – Stepanenkova Je. Ja Teorija i metodika fizicheskogo vospitanija i razvitija rebjonka / Je. Ja. Stepanenkova. Moskva.: Akademija. – 368 s.

Надійшла до друку 13.08.2014.

УДК378.091.12.011.3-051:78

Євгенія Чугунова

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ЕФЕКТИВНОГО ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИКИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ МУЗИЧНО-ДОЗВІЛЛЕВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ

У статті розкрито сутність поняття «готовність майбутнього вчителя музики до організації музично-дозвіллевої діяльності» та визначено зміст, сутність педагогічних умов, їх вплив на підвищення ефективності формування готовності студентів вищих навчальних закладів мистецького профілю до організації музично-дозвіллевої діяльності учнівської молоді. Окреслено практичне значення категорії «педагогічні умови», серед якого: створення мотиваційно-стимулюючого середовища задля усвідомлення студентом професійної значущості набуття готовності до організації музично-дозвіллевої діяльності учнівської молоді; варіативність форм організації навчальної діяльності студентів, яка передбачає використання в педагогічному процесі форм навчання як індивідуальних, колективних, так і малих груп, що дає змогу розширити можливості навчального процесу; стимулювання самостійності студентів, зміна ролі «Я – студент» на «Я – художній керівник, унаслідок означеної умови у студента формується самоідентифікація себе як успішного організатора музично-дозвіллевої діяльності, ставлення до себе, як до відповідального управлінця музично-дозвіллевої діяльності учнівської молоді – художнього керівника; застосування індивідуально-творчого підходу до навчання студентів з метою спонукання їх до пошуку власного стилю педагогічного керівництва музичним колективом. Визначено, що важливими складовими індивідуального стилю керівництва музичним колективом є: індивідуальний стиль спілкування, індивідуальний виконавський стиль та індивідуальність керівника як менеджера з організації музичної діяльності, де спосіб і манера спілкування з учнівською молоддю, правильний розподіл управлінських функцій є основними складовими становлення власного стилю керівництва музичним колективом. Адже, застосовуючи індивідуально-творчий підхід до навчання студентів, викладач повинен допомогти їм набутти здатність володіння управлінськими